

UNIVERSITI PUTRA MALAYSIA

**CIRI DAN IDENTITI PUSAT DAGANGAN PEKANBARU, RIAU,
INDONESIA**

DAHLIA BINTI H. SYAHRUM (ST).

FRSB 2005 2

**CIRI DAN IDENTITI PUSAT DAGANGAN PEKANBARU, RIAU,
INDONESIA**

DAHLIA BINTI H. SYAHRUM (ST)

**MASTER SAINS
UNIVERSITI PUTRA MALAYSIA**

2005

**CIRI DAN IDENTITI PUSAT DAGANGAN PEKANBARU, RIAU,
INDONESIA.**

Oleh

DAHLIA BINTI H. SYAHRUM (ST)

**Tesis Dikemukakan Kepada Sekolah Pengajian Siswazah,
Universiti Putra Malaysia, Sebagai Memenuhi Keperluan untuk
Ijazah Master Sains**

Ogos 2005

DEDIKASI

Teristimewa buat,

*Ayahnda, almarhumah Ibunda tercinta, Abang dan kakak
serta adik yang tersayang...*

Abstrak tesis yang dikemukakan kepada Senat Universiti Putra Malaysia
sebagai memenuhi keperluan untuk ijazah Master Sains

**CIRI DAN IDENTITI PUSAT DAGANGAN PEKANBARU, RIAU,
INDONESIA**

Oleh

DAHLIA BINTI H. SYAHRUM (ST)

Ogos 2005

Pengerusi : Kamariah Dola, PhD
Fakulti : Rekabentuk dan Senibina

Proses pembangunan bandar yang berterusan akan merubah ciri dan identiti kawasan bandar tersebut. Keadaan fizikal, politik, sosio ekonomi dan budaya adalah faktor-faktor yang sangat mempengaruhi pengembangan bandar. Kajian ini adalah menilai unsur ciri dan identiti pada kawasan pusat perniagaan (Central Business District) di Jalan Sudirman Pekanbaru, Indonesia.

Kajian ini meliputi kawasan pentadbiran, perniagaan, perbankan, kawasan pedagang kaki lima, laluan siarkaki, tempat membeli belah serta mercu tanda. Ciri senibina merupakan ciri utama di dalam pembentukan identiti sesuatu bandar dan amat sensitif kepada perubahan dan pengembangan pembangunan terutama di era globalisasi ini. Identiti ini haruslah dipelihara supaya kita dapat memupuk semangat sosial dan kebanggaan nasional terhadap harta dan warisan bangsa.

Penyelidikan ini lebih banyak menggunakan kaedah kualitatif dengan menggunakan kaedah ZOPP. Ini kerana kajian lebih memfokuskan manusia

dimana pemerhatian kawasan kajian dianalisis mengikut teori Kevin Lynch (1960). Lima elemen yang memberi kejelasan terhadap bandar iaitu laluan, persempadanan, mercu tanda, titik tumpuan, dan daerah dan persekitaran yang responsif digunakan untuk mengenal pasti ciri dan identiti Bandar Pekanbaru.

Hasil kajian menunjukkan bahawa kesedaran dan sikap prihatin masyarakat, profesional dan pemerintah tentang bandar adalah tinggi. Mereka mengharapkan kehidupan tradisi serta identiti setempat tidak dihakis oleh perubahan pembangunan, dan masih mengekalkan ciri dan identiti bandar. Kajian ini juga mendapati bahawa bandar Pekanbaru masih kaya dengan budaya Melayu dan seni bina Melayu yang mencerminkan ciri dan identiti yang unik bagi bandar Pekanbaru. Sumbangan daripada kajian yang dijalankan ialah cadangan strategi dalam bentuk garis panduan kriteria rekabentuk dan perancangan.

Abstract of thesis presented to the Senate of Universiti Putra Malaysia in
fulfilment of the requirements for the degree of Master of Science

**CHARACTER AND IDENTITY OF PEKANBARU CENTRAL BUSINESS
DISTRICT, RIAU, INDONESIA.**

Oleh

DAHLIA BINTI H. SYAHRUM (ST)

August 2005

Chairman : Kamariah Dola, PhD

Faculty : Design and Architecture

Continuing process of urbanization will change the character and identity of urban areas. The physical, political, socio-economic and culture are the main factors that influence urban expansion. This study is to evaluate the element characters and identity of central business district identity at Jalan Sudirman in Pekanbaru, Indonesia.

The study covers the administration area, businesses, banking precinct, hawker area, pedestrian paths, malls, as well as landmarks. Architectural character is a major element in the making of an urban identity and is sensitive to changes and development especially in this era of globalization. Identity must be protected in order to cultivate a patriotic and nationalistic spirit toward the treasure and heritage nation.

This research employs mainly qualitative method using ZOPP method. This is due to the fact that it focuses on human as subject matter and at the same time the observation of study area are analyzed based on Kevin Lynch is (1960) work. The five elements that describe on urban area such as path, edges, landmarks,

nodes, district and the responsive environment are used to identify character and identity for Pekanbaru.

Result of the study shows that awareness and sensitivity among the society, professionals and policy-makers on their city are high. They are hopeful that the traditional way of life as well as local identities will not be eroded by the development progress and still maintaining the urban identity. This study also finds that Pekanbaru is still rich in Malay culture and architecture that signifies unique identity and character to the area. The contribution of study is a strategic proposal as guidelines of urban design planning.

PENGHARGAAN

Assalamua'laikum w.b.t,

Alhamdulillah bersyukur ke hadirat Illahi kerana dengan petunjuk Nya telah memberikan kekuatan kepada saya untuk menjalankan penyelidikan ilmiah untuk menyelesaikan tesis ini. Saya sedar bahawa tesis ini tidak akan dapat disempurnakan tanpa bantuan dan kerjasama daripada berbagai pihak.

Setinggi penghargaan dan terima kasih kepada DR. Kamariah Dola selaku Pengerusi Jawatan kuasa Penyeliaan Tesis yang sentiasa membimbing dan memberikan pandangan yang kritis beserta idea-idea yang bernas kepada saya semasa menjalankan penyelidikan ini. Terima kasih kepada Prof. Madya DR. Noorizan Mohamed dan Pn. Nor Atiah Ismail serta Pn. Norsidah Ujang di atas penyeliaan bersama penyelidikan tesis ini. Terima kasih juga kepada Dekan fakulti Prof. Dr. Mustafa Kamal Mohd. Sharif dan Timbalan Dekan fakulti Prof. Dr. Azizah Salim Syed Salim, Prof. DR. Dato Ilyas, para pensyarah, staf FRSB dan rakan seperjuangan, Ainun, Norasikin, Mirna, Asa, Bu Ina, Bu Rully, Khairozi, Reza dan Darius El Pebrian.

Di kesempatan ini, saya ingin merakamkan setinggi penghargaan kepada institusi-institusi dan pihak yang terlibat di dalam menjayakan penyelidikan tesis ini iaitu Badan Pemerintah Daerah Pekanbaru, Dinas Tata Kota Pekanbaru, Muzium Kebudayaan Pekanbaru, Dinas Statistik Pekanbaru, pihak Perpustakaan

PSAS Universiti Putra Malaysia (UPM) dan Perpustakaan Daerah Pekanbaru,
Universiti Islam Antarabangsa Malaysia (UIAM).

Buat ayahnda dan almarhumah bunda yang tercinta dan saudara-saudara ku tersayang, serta Bang Samsul, Kak Tin, Putri dan Qori syukran jazilan di atas dorongan dan semangat yang diberi. Sesungguhnya segala kebaikan dan kekurangan itu datangnya dari Allah S.W.T dan kelemahan itu datang dari kelalaian dan kedhaifan dalam diri ini. Wassalamua'laikum w.b.t.

KANDUNGAN

Muka surat

DEDIKASI	ii
ABSTRAK	iii
ABSTRACT	v
PENGHARGAAN	vii
PENGESAHAN	ix
PERAKUAN	xi
KANDUNGAN	xii
SENARAI JADUAL	xvi
SENARAI RAJAH	xvii
SENARAI SINGKATAN	xxv

BAB

1. PENGENALAN	1
1.1. Latar Belakang Kajian	1
1.2. Pernyataan Masalah	9
1.3. Matlamat Kajian	14
1.4. Objektif Kajian	14
1.5. Kepentingan Kajian	16
1.6. Skop Kajian	16
1.7. Metodologi Kajian	17
1.8. Penyusunan Tesis	18
2. KAJIAN TEORITIKAL	21
2.1. Pengenalan	21
2.2. Terminologi Berkait dengan Ciri dan Identiti Bandar	22
2.3. Definisi Serta Konsep Identiti Bandar	24
2.4. Identiti dan Struktur Bandar	27
2.4.1. Struktur Spatial Bandar	28
2.4.2. Anjung Bandar	29
2.4.3. Komponen dan corak bandar	32
2.5. Prinsip-Prinsip dalam Rekabentuk Bandar	38
2.5.1. Ciri-ciri Persekitaran yang Responsif ke arah Pengukuhan Identiti Bandar.	38

2.5.2.	Kajian Teoritikal untuk Pengkajian Ciri dan Identiti sesebuah bandar	46
2.6.	Kajian Kes Penyelidikan Ciri dan Identiti Bandar	55
2.6.1.	London	56
2.6.2.	Venice	57
2.6.3.	Kyoto	59
2.7.	Rumusan	60
3.	EVOLUSI DAN PERKEMBANGAN BANDAR PEKANBARU	61
3.1.	Pengenalan	61
3.2.	Evolusi Sejarah Bandar Pekanbaru	61
3.2.1.	Sejarah Bandar Pekanbaru	63
3.2.2.	Perkembangan Fizikal Pekanbaru zaman Penjajahan Belanda	66
3.2.3.	Perkembangan Fizikal Pekanbaru zaman Penjajahan Jepun	68
3.2.4.	Perkembangan Pekanbaru sesudah Merdeka	69
3.2.5.	Perkembangan Bandar Pekanbaru Tahun 1970-1990	70
3.2.6.	Perkembangan Bandar Pekanbaru Masa Kini	72
3.3.	Kajian Makro Pembandaran Pekanbaru	76
3.3.1.	Potensi Guna Tanah dan Pembangunan Fizikal Bandar Pekanbaru	77
3.3.2.	Kawasan Perumahan Bandar Pekanbaru	78
3.3.3.	Kawasan Perniagaan Bandar Pekanbaru	79
3.3.4.	Kawasan Pentadbiran Bandar Pekanbaru	83
3.3.5.	Kawasan Industri Pekanbaru	86
3.3.6.	Pelancongan dan Kebudayaan Pekanbaru	88
3.4.	Ciri dan Identiti Pekanbaru	92
3.4.1.	Identiti dan Budaya Adat Melayu Pekanbaru	93
3.4.2.	Bentuk Identiti Fizikal Pekanbaru	95
3.5.	Kajian Mikro "Central Business District" Jalan Sudirman Pekanbaru	101
3.5.1.	Kajian Fizikal 'CBD' Jalan Sudirman.	101
3.5.1.1.	Penggunaan Tanah dan Penggunaan Kawasan Lapang (<i>Land Use dan Space Use</i>)	101
3.5.1.2.	Perancangan Tapak (<i>Figure Ground Plan</i>)	104
3.6.	Rumusan	109

4. METODOLOGI KAJIAN	111
4.1. Pengenalan	111
4.1.1. Reka bentuk kajian (study design)	114
4.1.2. Reka bentuk Soal Selidik (<i>Questionnaire design</i>)	116
4.1.3. Organisasi Soal Selidik (<i>organization of the questionnaire</i>)	117
4.1.4. Sampel Populasi (<i>sample population</i>)	119
4.1.5. Pre-test/ kajian selidik	119
4.1.6. Pemproses data (<i>Data Collection Procedures</i>)	121
4.2. Analisis Data	121
4.2.1. Pemerhatian dan Tinjauan Tapak (<i>Observation</i>)	122
4.2.2. Kaedah Pemerhatian	122
4.2.3. Temu Bual	123
4.3. Analisis Data Dengan Kaedah ZOPP	123
5. PENEMUAN KAJIAN	127
5.1. Pengenalan	127
5.2. Latar Belakang Responden	127
5.2.1. Lingkungan umur	128
5.2.2. Jantina dan Suku (etnik)	129
5.2.3. Pekerjaan Responden	130
5.2.4. Tahap Pendidikan	133
5.3. Persepsi: Sikap dan Pengalaman Responden	133
5.3.1. Persekitaran kawasan (CBD) Jalan Sudirman yang diinginkan	134
5.3.2. Kesedaran dan Sikap Terhadap Perubahan	135
5.3.3. Pandangan Mengenai Persekitaran Kawasan CBD Jalan Sudirman Pekanbaru.	139
5.3.4. Ancaman Terhadap Kemerostan Identiti Bandar Pekanbaru	142
5.3.5. Masalah-Masalah Umum	144
5.4. Analisis Identifikasi Elemen-Elemen Bandar Pekanbaru Melalui Pemerhatian Tinjauan Tapak Kajian.	146
5.4.1. Laluan (<i>Path</i>)	146
5.4.2. Persempadanan (<i>Edges</i>)	147
5.4.3. Mercutanda (<i>Landmarks</i>)	148
5.4.4. Titik Tumpuan (<i>Nodes</i>)	149
5.4.5. Daerah (<i>Districts</i>)	149
5.5. Perbincangan Temu Bual	153
5.6. Rumusan	158

6. PERBINCANGAN	160
6.1. Pengenalan	160
6.2. Cadangan dan garis panduan Rekabentuk	160
6.2.1. Membentuk Identiti Pekanbaru yang bercirikan Tradisional tetapi Moden.	161
6.2.2. Memelihara dan Meningkatkan Rekabentuk dan Struktur Bangunan dan Elemen-Elemen Bina yang Lestari serta Responsif Terhadap Persekitaran	164
6.2.3. Memelihara dan Meningkatkan Aktiviti Ekonomi Kawasan Pusat Perniagaan (CBD) di Pekanbaru	171
6.2.4. Mempertingkatkan Infrastruktur dan Utiliti	173
6.3. Cadangan Garis Panduan Komponen- Komponen Bandar	180
6.3.1 Bentuk Bangunan	180
6.3.2. Bangunan-Bangunan Sudut dan Mercu Tanda (Landmark) yang Beridentiti Setempat	181
6.3.3. Hala Masuk dan Pintu Gerbang	182
6.3.4. Laluan Pejalan Kaki	182
6.3.5. Persekitaran yang Responsif	183
6.3.6. Kerjasama Pemerintah, Swasta dan Masyarakat (Public Private Partnership)	185
6.4. Cadangan Garispanduan Komponen Bandar	186
6.5. Cadangan Garispanduan Kawasan (CBD) Jalan Sudirman Pekanbaru	187
6.6. Rumusan	188
7. KESIMPULAN DAN CADANGAN	190
7.1. Kesimpulan	190
7.2. Cadangan Kajian Masa Hadapan	191
RUJUKAN	R.1
LAMPIRAN	L.1
BIODATA PENULIS	B.1

SENARAI JADUAL

	Muka surat
Jadual 3.1. Evolusi sejarah dan perkembangan Bandar Pekanbaru	73
Jadual 3.2 Tempat tarikan pelancong di kawasan Pekanbaru.	90
Jadual 3.3. Tempat tarik peringatan perayaan bandar Pekanbaru	92
Jadual 3.4 Zone rekreasi Kawasan Jalan Sudirman dan Pesisiran Sungai Siak.	102
Jadual 3.5 Perbandingan aktiviti jenis guna tanah di kawasan (CBD) Jalan Sudirman Pekanbaru.	103
Jadual 3.6 Perancangan tapak	109
Jadual 4.1. Kedah pemerhatian berdasarkan tipologi kawasan kajian.	123
Jadual 4.2. Tahap analisa, matrik permasalahan dan aplikasi ZOPP	125
Jadual 5.1. Frekuensi kepadatan berdasarkan Elemen Persekitaran Jalan Sudirman Pekanbaru	152
Jadual 5.2. Temu bual mengenai Kekuatan dan Kelemahan Ciri dan Identiti bandar Pekanbaru Terhadap Perkembangan Persekitaran Bandar.	157
Jadual 6.1. Laluan (<i>Path</i>) dan Bentuk Tipologi kawasan pusat perniagaan (CBD) di Jalan Sudirman	175
Jadual 6.2. Segmen dan Konsep Bangunan pada Kawasan pusat Perniagaan (CBD) di Jalan Sudirman	179
Jadual 6.3. Elemen-elemen yang memberi kejelasan ciri dan identiti pada kawasan kajian	184
Jadual 6.6. Konsep Bandar yang mempunyai keunikan ciri dan identiti.	187

SENARAI RAJAH

Muka Surat

Rajah 1.1	Bandar Pekanbaru dan persekitarannya	6
Rajah 1.2	Rekabentuk Rumah tradisi Melayu Pekanbaru	7
Rajah 1.3	Pelan Kawasan 'Central Business District' Jalan Sudirman Pekanbaru	8
Rajah 1.4	Rekabentuk rumah kedai yang tidak menonjolkan identiti dan monoton di Jalan Sudirman Pekanbaru	9
Rajah 1.5	Rekabentuk bangunan perbankan dan rumah kedai yang kaku dan identiti yang kabur di kawasan Jalan Sudirman Pekanbaru.	10
Rajah 1.6	Bangunan Istana Siak sebagai pengekaln warisan identiti budaya	11
Rajah 1.7	Isu dan masalah rekabentuk bandar yang berkaitan dengan siarkakiyang tidak teratur dan tiada kesinambungan.	12
Rajah 1.8	Taman Rekreasi MTQ tempat rekreasi dan riadah di Jalan Sudirman Pekanbaru.	13
Rajah 2.1	Struktur spatial (Lingkarann Bandar)	28
Rajah 2.2	Kedudukan anjung bandar sebagai satu sempadan yang mengalu-alukan kedatangan ke kawasan bandar.	29
Rajah 2.3	"Brandenburg Gate, Berlin, pintu gerbang sebagai anjung bandar 1789-1993.	30
Rajah 2.4	Mercu tanda <i>Sense of Welcoming</i> "Tugu Selamat Datang Jakarta" sebagai simbol tanda masuk di kawasan CBD Jalan Sudirman Jakarta Pusat.	31
Rajah 2.5	Corak Radiocentric contoh: New Delhi, India. Keluasan lebih kurang 1.5x1.5 kilometer persegi.	33

Rajah 2.6	Corak Linear contoh: Brasilia, Brazil. Keluasan lebih kurang 1.5x1.5kilometer persegi.	34
Rajah 2.7	Corak Ring, contoh: : Letchworth, Hertfordshire, England. 1903	35
Rajah 2.8	Corak Rectilinear contoh: Bercelona, Spain. Keluasan lebih kurang 1.5x1.5 kilometer persegi.	35
Rajah 2.9	Corak Sheet contoh: Ahmedabad, India. Keluasan lebih kurang 1.5x1.5 kilometer persegi.	36
Rajah 2.10	Corak Star contoh: Paris,Frence. Keluasan lebih kurang 1.5x1.5 kilometer persegi.	37
Rajah 2.11	Bandar Pekanbaru termasuk dalam jenis corak Linear.	37
Rajah 2.12	" <i>Shop House in London</i> " analisa jalan dan blok rumah kedai sebagai <i>permeability visual</i> .	39
Rajah 2.13	Rumah kedai dan perniagaan kaki lima sebagai kepelbagaian aktiviti di bandar.	40
Rajah 2.14	"Glass Pyramid, Louvre.Paris. (1989), Perpaduan bangunan lama dan baru yang menunjukkan suatu kejelasan.	41
Rajah 2.15	" <i>Connon's Walk, Shout Street, Seaport, New York City.</i> " Bangunan tua bersejarah disebelah kanan dan bangunan baru sebelah kiri dengan laluan siar kaki yang menunjukkan <i>kepelbagaigunaan</i> .	42
Rajah 2.16	" <i>Garden At Stowe, Bukinghamshire, England</i> " yang mempunyai <i>visual appropriatenes</i> yang baik	43
Rajah 2.17	" <i>Las Rambas, Bercelona, Spain</i> ". Keanekaan(Richness) persekitaran bandar yang menarik.	44
Rajah 2.18	"Richmond Riverside, Surrey, 1998.Rekabentuk bangunan rumah kedai dan pejabat dengan corak 'Georgian Style'mempunyai identiti menarik.	45

Rajah 2.19	Lima elemen yang memberi kejelasan ciri dan identiti suatu bandar, Lynch (1960)	47
Rajah 2.20	Path / Laluan digunakan sebagai ruang untuk pergerakan seperti jalan raya.	48
Rajah 2.21	Edge/ pinggiran sebagai elemen linier yang tidak dipertimbangkan sebagai laluan.	49
Rajah 2.22	Landmark biasanya terdiri daripada objek fizikal yang menonjol dan unik seperti menara, bangunan, papan tanda, gudang, bukit atau gunung (Sumber: Lynch (1960: 45)	50
Rajah 2.23	Node/ titik tumpuan merupakan pusat tumpuan orang ramai. Ia terbentuk daripada beberapa keadaan seperti persimpangan, pusat pertukaran pengangkutan atau pusat bagi aktiviti tertentu.	51
Rajah 2.24	Distric/ Daerah dikenal pasti sama ada dari segi aktiviti seperti zon atau kawasan perniagaan, perumahan atau perindustrian, ataupun dari segi fizikal seperti keunikan senibina bangunan, seperti warna, tekstur dan material yang seragam.	52
Rajah 2.25	The Piazza Novana in Roma (1756): Aktiviti bandar Roma, Keindahan Rekabentuk yang sensitif dan harmoni	52
Rajah 2.26	“ Muzium of Art” Mercutanda dan seni reka bentuk bangunan Muzium	56
Rajah 2.27	<i>House of Parlement London.</i>	57
Rajah 2.28	Venice, Kehidupan bandar dengan rekabentuk bangunan dan keunikan penampilan “bandar air”	58
Rajah 2.29	Rekabentuk “Temple Japan” melambangkan keunikan/identiti bangunan.	59
Rajah 3.1	Pelan Kepulauan Riau dan bandar Pekanbaru	62

Rajah 3.2	Indonesia-Malaysia- Singapore Growth Tringle (IMS-GT), SIJORI (Singapore-Johor - Riau) Prospek pengembangan industri.	63
Rajah 3.3.	Kampung Payung Sekaki tahun abad 15 M.	64
Rajah 3.4.	Pekanbaru masa Districtshoofd Tan Enthol 1930	65
Rajah 3.5.	Pelan perkembangan Pekanbaru Sebelum Kemerdekaan Republik Indonesia.	65
Rajah 3.6	Istana Siak sebagai pusat Kerajaan dan pentadbiran masa penjajahan Belanda.	66
Rajah 3.7	Pelan Pembangunan Pekanbaru tahun 1784	67
Rajah 3.8	Rail kereta api pertama peninggalan zaman Japan di Pekanbaru.	68
Rajah 3.9	Pelan Perkembangan Pembangunan Pekanbaru tahun 1945.	69
Rajah 3.10	Pelan Pembangunan Pekanbaru tahun 1974 setelah diubah menjadi kawasan pusat bandar	71
Rajah 3.11	Pekanbaru dan Rumbai tahun 1974, dilihat dari udara.	71
Rajah 3.12	Plan perbandingan perubahan dan perkembangan pembangunan pada antara tahun 1980 ke tahun 1990.	72
Rajah 3.13	Pelan guna tanah bandar Pekanbaru	77
Rajah 3.14	Kawasan perumahan Gabenor Pekanbaru	78
Rajah 3.15	Kawasan perniagaan dan jasa Jalan Sudirman Pekanbaru.	80
Rajah 3.16	Pengaturan kembali kawasan Pasar Suka Ramai CBD Jalan Sudirman Pekanbaru	81

Rajah 3.17	Persekitaran kawasan perniagaan di Jalan Sudirman bandar Pekanbaru	82
Rajah 3.18	Universiti Kedokteran Riau berdekatan dengan kawasan pentadbiran bandar Pekanbaru	83
Rajah 3.19	Bank Indonesia CBD Jalan Sudirman Pekanbaru	84
Rajah 3.20	Kawasan pentadbiran Jalan Sudirman bandar Pekanbaru	84
Rajah 3.21.	Persekitaran kawasan pentadbiran Jalan Sudirman bandar Pekanbaru	85
Rajah 3.22.	Kawasan Industri Kayu dipersekitaran Sungai Siak.	86
Rajah 3.23	Pelan Kawasan industri Tenayan dan kawasan industri Tampan.	88
Rajah 3.24	PT.Caltex Pasifik Indonesia, Kilang minyak Minas, Duri.	88
Rajah 3.25	Perayaan Festival Budaya Melayu Sedunia 3-7 Agos 2003	89
Rajah 3.26	Ciri dan identiti Persekitaran kawasan pelancongan bandar Pekanbaru	91
Rajah 3.27.	Pakaian adat melayu Riau, musik dan tari tradisional	95
Rajah 3.28.	Rumah tradisional di Pekanbaru	96
Rajah 3.29.	Bangunan Tradisional Pekanbaru	96
Rajah 3.30.	“Rumah Balai” Rekabentuk Tradisional Bangunan Melayu Riau	97
Rajah 3.31	Rekabentuk ukiran selembayung yang melambangkan perwujudan kasih sayang.	98
Rajah 3.32	Rekabentuk ukiran sayap layang-layang terletak pada tempat cucuran atap	98

Rajah 3.33	Rekabentuk ukiran singap dan perabung terdapat pada perabung istana dan balai kerajaan sahaja.	99
Rajah 3.34	Rekabentuk ukiran hiasan bahagian pintu dan Jendela.	100
Rajah 3.35	Pelan perancangan kawasan Jalan Sudirman dan Sungai Siak yang menunjukkan konfigurasi bangunan sebagai internal void dan eksternal void.	105
Rajah 3.36	Kedudukan bangunan yang menghadap ke Sungai Siak.	106
Rajah 3.37	Kanal koridor dengan susunan linier	106
Rajah 3.38	Pedestrian mall/ siar jalan kaki Jalan Sudirman tempat menjadi tempat PKL berjualan.	107
Rajah 3.39	CBD Jalan Sudirman yang merupakan pusat perniagaan dan pusat bandar.	108
Rajah 4.1.	Diagram Kajian Evolusi Ciri dan Identiti Bandar Pekanbaru	112
Rajah 4.2.	Rekabentuk Kajian yang dijalankan oleh penyelidik	114
Rajah 5.1	Umur Responden	128
Rajah 5.2	Jenis Jantina	129
Rajah 5.3	Suku (etnik)	130
Rajah 5.4	Pekerjaan Kaum Lelaki	131
Rajah 5.5	Pekerjaan Perempuan	132
Rajah 5.6	Tahapan Pendidikan	133
Rajah 5.7	Persekitaran kawasan CBD Jalan Sudirman yang diinginkan	134

Rajah 5.8	Kesedaran tentang perubahan persekitaran akibat perkembangan ekonomi di kawasan (CBD) Jalan Sudirman Pekanbaru	136
Rajah 5.9	Pendapat mengenai perubahan sosial terhadap perkembangan (CBD) di Jalan Sudirman	137
Rajah 5.10	Kesedaran tentang Tanggapan Nilai ciri dan Identiti di kawasan (CBD) di Jalan Sudirman Pekanbaru	138
Rajah 5.11	Pandangan tentang tarikan persekitaran kawasan (CBD) di Jalan Sudirman Pekanbaru	139
Rajah 5.12	Pandangan tentang tarikan identiti yang Menonjol di persekitaran kawasan (CBD) di Jalan Sudirman dan Pesisiran Sungai Siak Pekanbaru.	141
Rajah 5.13	Ancaman terhadap kemerosotan identiti di persekitaran kawasan (CBD) di Jalan Sudirman dan Pesisiran Sungai Siak Pekanbaru.	143
Rajah 5.14	Masalah umum yang paling signifikan yang mengganggu keselesaan penduduk di persekitaran kawasan (CBD) di Jalan Sudirman	145
Rajah 5.15.	Laluan/Path persekitaran kawasan (CBD) di Jalan Sudirman	147
Rajah 5.15.	Mercutanda (<i>Landmark</i>) kawasan pusat perniagaan (CBD) di Jalan Sudirman	148
Rajah 5.16.	Daerah persekitaran kawasan (CBD) di Jalan Sudirman	151
Rajah 5.17.	Elemen Persekitaran kawasan (CBD) di Jalan Sudirman	152
Rajah 6.1	Tradisi mengekalkan seni bina tradisional dalam pembinaan infrastruktur dan elakan ianya daripada dihimpit oleh arus pembangunan baru	163
Rajah 6.2	Rekabentuk landskap seperti sculpture, lampu jalan	164